

בס"ד

איסורי העריות

לפרשת אחרי מות (ע"פ שעוריהם של הרב סמט והרב מאיר שפיגלמן)

בראשה נאום מבוא בן 5 פסוקים, ובסיומה נאום אזהרה בן 7 פסוקים.

מבנה פרשת העריות - סוגי העריות

פרשת העריות משתרעת על פני 30 הפסוקים של פרק י"ח.

12 הפסוקים הללו מיועדים להעמידנו על חשיבותם המיוחדת ועל חומרתם הרבה של דיני העריות הכלולים בתוך המסגרת הרטורית הזו.

1. ויקרא פרק י"ח – פרשת העריות

מחצית א':

תוכנם של פסוקי המסגרת הללו, סגנונם המרומם והיחס הכמותי שבינם לבין החוקים הכלולים בהם, כל אלה באים ללמד זאת.

נאום מבוא: (א) ויִדְבַר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (ג) כִּמְעַשֶׂה אַרְצָא מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבַתְּם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אַרְצָא כִּנְעָן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקֵיתֶהֶם לֹא תִלְכוּ: (ד) אֵת מִשְׁפְּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֵת חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ לְלֶכֶת בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (ה) וְשִׁמְרַתֶּם אֵת חֻקֵּי וְאֵת מִשְׁפְּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם וְחִי בָהֶם אֲנִי יְהוָה:

פרק י"ח נחלק לשתי מחציות כמעט שוות:

מחצית א' פסוקים א-טו: נאום מבוא (א-ה); איסורי עריות שהן "שאר בשר" (ו-יז)

מחצית ב' פסוקים יז-ל: איסורי עריות שונים שאינם "שאר בשר" (יז-כג); נאום סיום (כד-ל)

איסורי עריות שהן "שאר בשר": (ו) איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני יהוה: (ז) ערות אביך וערות אמך לא תגלה אמך הוא לא תגלה ערוה: (ח) ערות אשת אביך לא תגלה ערות אביך הוא: (ט) ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ לא תגלה ערוה: (י) ערות בת בןך או בת בתך לא תגלה ערוה: (יא) ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך הוא לא תגלה ערוה: (יב) ערות אחות אביך לא תגלה שאר אביך הוא: (יג) ערות אחות אמך לא תגלה כי שאר אמך הוא: (יד) ערות אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב דדתך הוא: (טו) ערות פלגתך לא תגלה אשת בןך הוא לא תגלה ערוה: (טז) ערות אשת אחיך לא תגלה ערות אחיך הוא:

מחצית ב':

מפני אחדות הנושא של האיסורים הכלולים בקבוצה זו, יש בראשה כותרת:

1 איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני ה'.

איסורי עריות שונים שאינם "שאר בשר": (יז) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערוה: (יח) שארה הנה זמה הוא: (יח) ואשה אל אחותה לא תקח לצרר לגלות ערוה עליה בחייה: (יט) ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערוה: (כ) ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה: (כא) ומזרעך לא תתן להעביר למלך ולא תחלל את שם אלהיך אני יהוה: (כב) ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה הוא: (כג) ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה ואשה לא תעמד לפני בהמה לרבעה תבל הוא:

ומכאן מתחיל הפירוט של כל אותן נשים שהן 'שאר בשר' - קרובות משפחתו - של ה'איש' שאליו פונה הפרשה כנוכח.

קרובות משפחה אלו, יש מהן האסורות מחמת 'קרבת דם' ממש, כגון אם, אחות ונכדה (- בת בןך ובת בתך), ויש שאיסורן מחמת 'קרבת דם' לבעלה של האישה, כגון אשת אב שאינה אמו, אשת אח וכלה.

במחצית ב' נמצאת קבוצת איסורי העריות הקטנה יותר (7 פסוקים, יז-כג).

את המכנה המשותף של אלו ניתן להגדיר על דרך השלילה: אין נשים אלו אסורות משום 'שארות בשר' - אין הן קרובות משפחתו של ה'איש' שאליו פונה הפרשה.

מפני שיש בקבוצה זו סוגים שונים של איסורים אין בראשה כותרת, שכן לא ניתן לאגוד את כל האיסורים הללו תחת כותרת אחת.

נאום סיום: (כד) אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים אשר אשר אני משלח מפניכם: (כה) ותטמא הארץ ואפקד עונה עליה ותקא הארץ את ישביה: (כו) ושמרתם אתם את חקתי ואת משפטי ולא תעשו מכל התועבות האלה האזרח והגר הגר בתוכם: (כז) כי את כל התועבות האלו עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ: (כח) ולא תקיא הארץ אתכם בטמאתכם אתה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם: (כט) כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העשת מקרב עמם: (ל) ושמרתם את משמרותי לבלתי עשות מחקות התועבות אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם אני יהוה אלהיכם:

הנשים האסורות

לפני שנדון בטעם איסורי העריות של קבוצה א' נרצה לבחון את רשימת הנשים האסורות על האדם.

רשימה זו מעוררת מספר תמיהות, מצד התוכן ומצד המבנה: מצד התוכן - חסרות ברשימה זו מספר נשים שאסור לאדם לבוא עליהן, כמו בתו של האיש¹, בת אחותו וחורתו².

מצד המבנה - יש לשים לב לכך שיחס הערוה אינו חילופי, רצוני לומר:

היחס בין האב לבנו אינו זהה ליחס שבין הבן לאביו³.

עובדה זו מעוררת בפנינו קשיים כאשר אנו מנסים ליישם את פרשת איסורי הביאה ביחס לנשים.

ראשית - כאשר נאמר שאסור לאדם לבוא על אמו, **האם נאסר גם על אמו לבוא עליו**⁴?

ושנית - כלל גדול הוא שאישה שווה לאיש לכל האיסורים שבתורה.

אולם בפרשת העריות מתעורר לעיתים צורך לחלק בין האיש לבין האישה.

כך, למשל, אסור לאדם לקחת את אשת אחי-אביו (דודתו מאביו), אך מותר לו לישא את אשת אחי-אמו (דודתו מאמו).

כך גם מותר לאדם לישא את אחות-אשתו לאחר שאשתו נפטרה, אך אסור לו לקחת את אשת-אחיו אפילו אם אחיו נפטר⁵.

ההקדמה לפרשת העריות

כדי לנסות ולהתקרב לפתרון בעיות אלו, נבדוק בתשומת לב את הקדמת התורה לפרשת העריות: **- מקור 1 -**

(ו) איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה, אני ה'.

בפסוק זה ישנם שני ביטויים קשים, הטעונים בירור:

א. **"איש איש"**. האם המילה "איש" כוללת גם נשים? מצאנו בתורה מספר מקומות שבהם המילה "איש" כוללת גם נשים (במכת חושך - "לא ראו איש את אחיו"), אך ישנם מקומות שבהם המילה "איש" אינה כוללת נשים (בפרשת הצרעת מפורטת האישה בנפרד - "איש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרת")⁶.

1 ניתן היה ללמוד את איסור הבת בקל-וחומר מאיסור הנכדה, אולם לימוד זה קשה, שהרי התורה אסרה במפורש לקחת אישה ובתה, למרות שהיא אסרה גם לקחת אישה ובת-בתה, וניתן היה ללמוד בקל-וחומר על איסור בת האישה. ניתן לטעון שאיסור הבת נלמד מהאיסור לקחת אישה ובתה, אך הדבר קשה, ואף הלכתית נראה ששני האיסורים הללו אינם זהים (שכן קיים הבדל ברמת האיסור בין אדם הבא על בתו כאשר אמה עדיין חיה לבין אדם הבא על בת אשתו לאחר שאמה נפטרה).

2 אמנם, איסור החנות מופיע במפורש בספר דברים (כ"ז, כג).

3 זאת בניגוד ליחס שבין האיש לאחיו. אין שתי מילים שונות המבטאות את היחס בין אדם לאחיו הגדול ואת היחס שבין אדם לאחיו הקטן, ולכן אם אדם הוא אחיו של אדם אחר - גם האדם האחר הוא אחיו שלו.

4 אמנם כאשר אדם בא על אמו - שניהם נהרגים, אולם גם כאשר אדם בא על בהמה - שניהם נהרגים, ולכן אי אפשר להסיק מכך שהאיסור חל בצורה שווה על האיש ועל אמו. בדרך כלל אין לשאלה זו חשיבות הלכתית (פרט, אולי, לקטן שבא על אמו), ברם להלן נראה שיש לה משמעות.

5 להלן נעמוד על הסיבה לחלק בין האיש לאישה באיסורי העריות. מסתבר, שחלק מהאיסורים נובעים מהגדרת המשפחה, הנקבעת לפי הגבר בלבד, ולא מהקרבה בין האדם לערוותו.

6 ישנם מקומות שבהם קיים הבדל הלכתי בין האיש לאישה (לדוגמה - איסור הביאה על בהמה), ובהם ודאי שקיימת הפרדה בין שני המינים.

תת-קבוצה ראשונה במחצית ב (פסוקים יז-יח) כוללת איסורי עריות שהן מחמת קרבה לאשתו של האיש שאליו פונה הפרשה.

מפני שגם בתת-קבוצה זו קשורים האיסורים לקרבת משפחה, יש בה דמיון סגנוני מסוים לאיסורי הקבוצה הראשונה.

בפסוקים יט-כ מופיעים שני איסורים עצמאיים: איסור נידה (שהוא אף באשתו) ואיסור אשת עמיתו.

בפסוק כא מופיע איסור הבולט בשונותו:

"ומזרעך לא תתן להעביר למלך..."

והקבוצה נחתמת באיסורי משכב שלא כדרך הטבע: משכב זכר ומשכב בהמה (פסוקים כב-כג).

הדיון במבנה הפרשה ובסוגי האיסורים הכלולים בה היה נחוץ לפני שאנו באים לעסוק בטעמי העריות.

מסתבר שאין לדבר על 'טעמי העריות' באופן כללי, שהרי נוכחנו כי איסורי העריות השונים נבדלים זה מזה בהגדרתם, במקומם בתוך מבנה הפרשה, ובוודאי גם בטעמם.

רוב האיסורים הכלולים בפרשה זו מנומקים בלשון התורה עצמה בהנמקות הבאות מיד לאחר הלאו (אלא שיש להבין את כוונת ההנמקות הללו, ועל כך נדון בהמשך עיוננו).

ניתן להבחין בין ההנמקות החוזרות ונשנות באיסורי הקבוצה הראשונה לבין אלו המופיעות בקבוצה השנייה: ההנמקות בקבוצה הראשונה (והן מצויות כמעט בכל האיסורים שבה) הן בעצם הקרבה המשפחתית הקיימת בין האיש שאליו פונה הפרשה לבין הנשים האסורות עליו:

ז	...אמך הוא, לא תגלה ערותה.
ח	...ערות אביך הוא.
י	...כי ערותך הנה.
יא	...אחותך הוא, לא תגלה ערותה.
יב	...שאר אביך הוא.
יג	...שאר אמך הוא.
יד	...דדתך הוא.
טו	...אשת בנך הוא, לא תגלה ערותה.
טז	...ערות אחיך הוא.

ההנמקות בקבוצה השנייה הן שונות: בדרך כלל הן מבליטות את הכיעור המוסרי בעברה על איסורים אלו, לעתים במונחים טכניים שאינם מובנים לנו כל צורכם:

יז	...שאָרְהָ הנה, זמה הוא.
כ, כג	...לטמאה בה.
כב	...תועבה הוא.
כג	...תבל הוא.

אנו נצמצם את דיוננו בטעם איסורי העריות רק לאלו שבקבוצה הראשונה - איסורי עריות מחמת היותן 'שאר בשר'.

זאת, מפני המכנה המשותף הקיים בכל האיסורים הללו, ומפני שדווקא בהם נסתר הטעם ונתקשו בו רבים. האיסורים בקבוצה השנייה - טעמים מגוונים להם, חלקם גלויים לעין ומובנים לכול, ואין מי שמתקשה בהם.

2. איסורי העריות בפרשתנו

	אישה על...	אישה על...	אישה על...
1	אב	בן	אם
2	בעל האם	בן חורג	אשת אב
3	אח	אח	אחות
4	נכד	סב	נכדה
5	בן אשת-האב	בן בעל-האם	בת אשת-האב
6	אחי האב	בן האח	אחות האב
7	אח האם	בן האחיות	אחות האם
8	אחי האב ⁹	בן אחי-הבעל	אשת אחי-האב
9	בעל הבת	אב הבעל	אשת הבן
10	בעל האחיות	אחי הבעל	אשת האח
11	בן הבעל	בעל האם	בת האשה
12	נכד הבעל	בעל הסבתא	נכדת האשה
13	אח הבעל	בעל האחיות	אחות האשה

כבר עיון ראשוני בטבלה זו פותר מספר קושיות.

ראשית, ברור שאין צורך לכתוב במפורש את איסור הביאה על הבת, החותנת או בן האח, שכן הם נובעים מאיסורים אחרים הכתובים במפורש.

כמו כן, אנו רואים שכל האיסורים המפורטים בתורה הם חיוניים, ואי אפשר לוותר על אף אחד מהם.

האיסור היחיד הכתוב במפורש למרות שניתן ללמוד אותו מאיסורים אחרים הוא איסור אשת האח (שורות 10 ו-13),

אולם במקרה זה, האיזכור המפורש הוא חיוני: אשת האח אסורה גם לאחר מיתת האח, בניגוד לאחות האישה, שאסורה רק בחיי האישה¹⁰.

ניתן, אם כן, לסכם שהתורה בחרה בקפידה את הנשים הכלולות ברשימה, כדי לסכם את כל העריות הקיימות.

בעקבות הפסוקים, גם חז"ל לעיתים משווים בין האיש לאישה ולעיתים מחלקים ביניהם.

הביטוי "**איש איש**" מתפרש בדרך כלל כמתייחס גם לנשים (בפרשת כיסוי הדם - "**ואיש איש מבני ישראל**" (ויקרא י"ז, יג)), אך לעיתים הוא מתייחס לגברים בלבד (בפרשת פסח שני - "**איש איש כי יהיה טמא לנפש**" (במדבר ט', י)).

אמנם, כיוון שמצינו שהביטוי "**איש איש**" מתייחס לפעמים גם לנשים, ייתכן שהתורה הקדימה פסוק זה לפרשת העריות כדי לפרש שהפרשה מתייחסת גם אליהן.

ב. "שאר בשרו" - מיהו "**שאר בשרו**"?

בפרשת אמור, המונח "**שאר**" כולל את כל הקרובים מדרגה ראשונה.

בפרשתנו, מילה זו משמשת לציון היחס בין איש לאחיו ("**שאר אביך**") ובין איש לבנו ("**שאר הנה**").

פרט לכך, יש לברר מיהו "**בשרו**" של האדם. באופן פשוט - הכוונה לאדם עצמו, אך לעיתים מכונים קרובים נוספים בשם "**בשרו**" ("**ומבשרך לא תתעלם**" (ישעיהו נ"ח, ז)).

כאשר התורה אוסרת על האדם לבוא על אחות אביו, היא מנמקת זאת בכך ש"**שאר אביך היא**".

מכאן ניתן להסיק, לכאורה, שאף אביו של האדם נחשב ל"**בשרו**", ולכן שארו של אביו נחשב ל"**שאר בשרו**" ואסור לבוא עליו⁷.

להלן, נצא משתי נקודות הנחה:

ראשית - **כשם שאסור לאדם לבוא על אמו, כך אסור גם לאמו לבוא עליו**;

ושנית - **כל איסורי העריות חלים על האישה בדיוק כשם שהם חלים על האיש**⁸.

מהם איסורי העריות?

כדי לפשט את פרשיית העריות, נסכם בטבלה את האיסורים הכתובים בפרשתנו.

בטבלה ארבעה טורים:

בטור הראשון מופיע האיסור (אסור לאדם לבוא על אמו), בטור השני מופיע היחס ההפוך (אסור לאם לבוא על בנה), בטור השלישי נביא את יישום האיסור ביחס לאישה (אסור לבת לבוא על אביה),

ובטור הרביעי את היחס ההפוך של הטור השלישי (אסור לאב לבוא על בתו).

7 ייתכן ש"שאר בשרו" הוא ביטוי, שאין משמעות נפרדת לכל אחד מחלקיו (כשם ש"בת ספר" אינו בית של ספרים).

8 ייתכן שניתן להביא סמך להנחות אלו מלשון הכתוב. בפרשת קדושים, התורה מנסחת את איסור האחיות בצורה יוצאת דופן: "ואיש אשר יקח את אחותו, בת אביו או בת אמו, וראה את ערותה והיא תראה את ערותו..." כמו כן, בפרשתנו התורה מנסחת את איסור האם בצורה מוזרה: "**ערות אביך וערות אמך לא תגלה**, אמך הוא לא תגלה ערותה". ייתכן שהתורה באה לרמוז שהאח שווה לאחותו באיסור, וכן שכשם שהאם אסורה על הבן - כך הבאב אסור על הבת.

9 או אולי בעל אחות האב.

10 גם איסור אשת האב מופיע במפורש (שורה 5), למרות שניתן ללמוד אותו מאיסור אשה ובתה (שורה 11). אולם כפי שצינו לעיל, קיים הבדל הלכתי בין איסור אשה ובתה לאיסורי העריות האחרים. כמו כן, ייתכן שאיסור אשה ובתה חל על קידושין בלבד, ולא על ביאה ללא קידושין.

שני סוגים של עריות

ניתן ללמוד מכך שהיחס לאיסורי העריות הללו שונה מהיחס לאיסורי העריות האחרים.

במובן מסויים, הזיקה בין האיש לאשתו פחותה מהזיקה שבין האיש לאמו, לאחותו או לבתו¹⁴.

לכן, הבעייתיות אינה בלקיחת בת האשה (כשם שיש בעייתיות בלקיחת האחות), אלא בלקיחת אישה ובתה, או אשה ואחותה, בעת ובעונה אחת.

הסדר הפנימי של הקבוצה הראשונה (שורות 1-10) - אף הוא סדר של קרבה.

בחמש השורות הראשונות מפורטים הקרובים מדרגה ראשונה, ושלוש השורות שאחריהן מפרטות את הקרובים מדרגה שנייה.

כמוכך, על סידור זה ישנה שאלה מתבקשת: מדוע אשת הבן ואשת האח סודרו בסוף הקבוצה הראשונה (שורות 9-10), ולא במקום המתאים להם, בשורות 1-5?

נראה ששתי הערות הללו אינן ערות מוחלטות, וישנם מקרים שבהם הן מותרות.

ביחס לאשת האח הדבר פשוט: מותר לאדם לישא את אשת אחיו כאשר הוא מייבם אותה.

מסתבר, שבאופן עקרוני צריך היה להיות ייבום גם ביחס לאשת הבן (כפי שיהודה ייבם את תמר כלתו), אך התורה אסרה אותו.

לכן, סידרה התורה את שני האיסורים הללו כנספחים לפרשת העריות, ולא מיקמה כל אחד מהם במקום המתאים לו.

האם איסורי העריות הם בכלל החוקים או בכלל המשפטים?

בבואנו לדון בטעם איסורי העריות נרצה לבחון את צמד המילים 'חוקות ומשפטים' של ה' המופיע שלוש פעמים במסגרתה של פרשת העריות.

(פעמיים בנאום המבוא ופעם אחת בנאום המסיים):

ד את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם
ה ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם

כו ושמרתם אתם את חקתי ואת משפטי - מקור 1-

ברייתא ידועה במסכת יומא עומדת על ההבחנה בין שני חלקי הצמד הזה:

3. מסכת יומא דף סז ע"ב ומקבילה לה בספרא בפרשתנו

תנו רבנן: 'את משפטי תעשו' - דברים שאלמלא לא נכתבו, דין הוא שייכתבו. ואלו הן: עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים וגזל וברכת השם.

'ואת חקתי תשמרו' - דברים שהשטן משיב עליהן, ואלו הן: אכילת חזיר ולבישת שעטנז וחליצת יבמה וטהרת מצורע ושעיר המשתלח.

ושמא תאמר: מעשה תוהו הם, תלמוד לומר: 'אני ה' - אני ה' חקתי ואין לך רשות להרהר בהן.

14 ולכן גם אשת כהן אינה אוכלת בתרומה לאחר שבעלה נפטר, אלא אם כן יש לה בנים ממנו, המאכילים אותה.

איסורי העריות מתחלקים לשני סוגי איסורים: איסורים הנובעים מקרבה לאדם, ואיסורים הנובעים משייכות לאותה משפחה¹¹.

חלוקה זו עולה בבירור מהנימוקים שהתורה נותנת לכל איסור:

לעיתים האיסור מנומק בכך שהאישה היא "ערוה", ולעיתים הוא מנומק בכך שהיא "שאר".

נראה, שהמילה "שאר" מצביעה על איסור הנובע מיחסי קרבה (וכן אם לא מופיעה אף מילת קישור, כגון "אמך היא"),

ואילו המילה "ערוה" מצביעה על איסור הנובע מקשרי משפחה דרך נישואין.

המסגרת המשפחתית נקבעת באופן מובהק ע"י הבעל, ולא ע"י האישה.

זאת אנו רואים בדינים רבים:

אישה הנישאת לכהן מותרת לאכול בתרומה לאחר נישואיה, וכהן מחוייב להיטמא לאחותו רק אם עוד לא נישאה.

האיסור לבוא על אחות-אביו ואחות-אמו הם איסורים השייכים למסגרת המשפחתית, והתורה מנמקת את האיסור בכך שהם שאר אביו ואמו¹².

האב, האם והאחות נחשבים, כפי שביארנו לעיל, ל"בשרו" של האדם, ולכן התורה אינה מכנה אותם "שאר".

ההבחנה בין איסורי משפחה לאיסורי שארות עולה בצורה יפה באיסור אשת אחי-האב:

היא ודאי אינה נחשבת לשארו של האדם, ולכן היא אסורה רק בשל שייכותה לאותה משפחה.

מסיבה זו, אשת אחי-האם מותרת, שהרי היא אינה שייכת לאותה משפחה¹³.

סדר האיסורים בפרשה

נראה שהתורה סידרה את איסורי העריות בסדר הקרבה: בתחילה - מובאים הקרובים האסורים על האדם בשל קרבה, ורק אחר כך פורטו הנשים האסורות על האדם בשל נישואין.

קיים גם הבדל בולט בין הניסוח של שתי קבוצות האיסורים הללו:

התורה אינה כותבת שבת אשתו או אחות אשתו הן עריות, אלא אוסרת לקחת "אשה ובתה" או "אשה אל אחתה":

(יו) עָרֹוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלַח אֶת בִּתְּךָ וְאֶת בִּתְּךָ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עִרְוָתָהּ שְׂאֵרָה הִנֵּה זָמָה הוּא: (יח) וְאִשָּׁה אֶל אַחֲתָהּ לֹא תִקַּח לְצָרָר לְגִלּוֹת עִרְוָתָהּ עֲלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: - מקור 1-

11 א. להבחנה זו ניתן למצוא סמך בדיני הגאולה: "או דדו או בן דדו יגאלנו, או משאר בשר ממשפחתו יגאלנו".

ב. ה"אבן עזרא" מביא את דעת הצדוקים, שיכול להיות איסור משפחתי ללא קרבה - איסור לבוא על בת מאם חורגת. פירוש זה קרוב לפשט הכתובים, אך הוא לא התקבל מסיבות שונות, שאין כאן המקום לפורטם.

12 עקרונות האיסור שונים בפרשת קדושים, ולכן שם איסור אחי האב מנומק בכך שהוא שאר (ויקרא כ, יט), ולא בכך שהוא שאר האב.

13 בפועל, ההלכה הוסיפה איסורים על כמה קרובים שלא פורשו בתורה, אך לא נוכל להיכנס כאן לפרטי ההסברים.

זו הסיבה שהנאום המקיף את איסורי העריות חוזר שלוש פעמים על האזהרה לשמור הן את החוקים והן את המשפטים, ובכך הוא רומז לשייכותם של דיני העריות לשת קטגוריות אלו.

מחד, ודאי שאין להגדיר את איסורי העריות כחוקים ש"אומות העולם משיבין עליהן".

זאת לא רק משום שאיסורי העריות היסודיים חלים על כל האומות כאחת משבע מצוות בני נח, אלא משום שבפועל מעלה הבחינה האנתרופולוגית כי בכל החברות האנושיות חל איסור על גילוי עריות.

אין חברה שבה מותרים יחסי מין בין אדם לאמו, לאחותו או לבתו, וכן אין חברה שבה מצטמצם האיסור אך ורק לקרובים הראשונים, אלא מורחב לקרובים המשניים בצורה שונה בכל חברה וחברה.

מאידך, כאשר מנסים לעמוד על טעמם של איסורי העריות, שהם כה מושרשים בחברה האנושית וכה קרובים לכל פרט שבה, חשים שההסברים הניתנים הם בדרך כלל בלתי-מספקים.

כך הדבר במה שנוגע לפרשני התורה וחכמי ישראל בבואם לתת טעם לאיסורי העריות (וחולשת הטעמים שהביא רמב"ן בפירושו והקשה עליהם היא שהביאה אותו להגדיר את איסורי העריות כחוקים), וכך הדבר גם בניסיונותיהם של אנשי מדע שונים (אנתרופולוגים, פסיכולוגים, ביולוגים ועוד) להסביר את ה"טאבו" האנושי האוניברסלי הזה:

"אפשר להניח שאין הסבר יחיד לטאבו זה, אלא שהוא קשור בתהליכים ביו-חברתיים שונים, ונשאר "חידה" גם במיתולוגיה וגם במדע".

החש שהוא עומד מול חידה שפתרונה מצוי בערפל היסטורי-מחשבתי-תורני, ודאי יסכים להגדרת איסורי העריות כ"חוקה" - כגזרה שגזר מלכו של עולם "והוא היודע הצורך והתועלת במצווה ההיא שיצווה בה".

מסתבר אפוא כי ההבחנה במצוות התורה בין 'חוקים' לבין 'משפטים' אינה כה חדה.

ישנן מצוות, כמו שנוכחנו עתה ביחס לעריות, אשר נמצאות בין שני התחומים:

יש בהן צדדים המשייכים אותן לחוקים, וצדדים אחרים משייכים אותן למשפטים.

מצווה שפרשן או הוגה דעות אחד יראה בה 'חוק', יראה בה האחר 'משפט' (ואף זאת ראינו בעריות).

דעת הרמב"ם בעניין טעמי המצוות היא:

7. הרמב"ם במורה הנבוכים חלק ג פרק כו

המצוות כולן יש להן סיבה, ומפני התועלת ציווה בהן... ואלו הנקראים 'חוקים' כגון השעטנו ובשר בחלב ושעיר המשתלח, אשר דיברו עליהם ז"ל ואמרו: 'דברים שחוקתי לך אין לך רשות להרהר בהן והשטן מקטרג עליהן ואומות העולם משיבין עליהן' - אין המון החכמים סוברים שהם דברים שאין להם טעם כלל... אלא... שיש להן טעם... אלא שהוא נעלם ממנו, אם מתמת קוצר שכלנו, או לחוסר ידיעתנו... אותם אשר תועליותיהם ברורים אצל ההמון נקראים משפטים, ואלה שאין תועלתם ברורה אצל ההמון נקראים חוקים.

ובכן: איסורי העריות משפטים הם, "שאלמלא נכתבו, דין הוא שייכתבו".

אך לא כך כתב הרמב"ן בפירושו לפסוק ו, לאחר שחלק על טעמי העריות שכתבו ראב"ע והרמב"ם:

4. הרמב"ן בפירושו לפסוק ו

והנה העריות מכלל החוקים, דברים שהם גזרת מלך. והגזרה הוא הדבר העולה על דעת המלך, שהוא החכם בהנהגת מלכותו, והוא היודע הצורך והתועלת במצווה ההיא שיצווה בה, ולא יגיד אותו לעם, זולתי לחכמי יועציו.

אף מדברי הרמב"ם (שבספר "מורה הנבוכים" נתן טעם לאיסורי העריות, ובטעמו נדון בהמשך עיוננו) בפרק ו משמונה פרקים נראה כי סבר שהעריות מכלל החוקים הם.

הוא מביא שם את דברי הספרא לפרשת קדושים:

5. ספרא לפרשת קדושים (לפרק כ' פסוק כו)

ר' אלעזר בן עזריה אומר: מניין שלא יאמר אדם: אי אפשי (- איני רוצה) ללבוש שעטנו, אי אפשי לאכול בשר חזיר, אי אפשי לבוא על הערוה, אבל איפשי, מה אעשה ואבי שבשמים גזר עליי כך...

ומבאר כי אין סתירה בין דברי ברייתא זו לבין דעת הפילוסופים:

6. הרמב"ם בפרוש המשניות "שמונה פרקים" - פרק ו'

... שהאדם המעולה "הרי הוא זה שנמשך במעשהו... ויעשה הטובות והוא מתאוה ומשתוקק להן", ואילו המתאוה לפועל הרע, אף על פי שלא יפעלו, הוא בדרגה נמוכה יותר.

ומדוע אין סתירה?

שהרעות אשר הן אצל הפילוסופים רעות - הן אשר אמרו שמי שלא יתאוה להן יותר טוב ממי שיתאוה להן וימשול בנפשו מהן, והם הדברים המפורסמים אצל בני האדם כולם שהם רעות, כשפיות דמים, וגנבה, וגזל... וכיוצא באלה. והן המצוות אשר יאמרו עליהן החכמים עליהם השלום "דברים שאלמלי לא נכתבו ראויים היו לכתבן"... אבל הדברים אשר אמרו החכמים שהמושל בנפשו מהם (- כלומר: שהוא מתאוה להם ושומר נפשו מלעשותם) יותר טוב, ושכרו יותר גדול - הן המצוות השמעייות, וזה נכון, כי אלמלא התורה לא היו רעות כלל, ולפיכך אמרו שצריך אדם להניח נפשו על אהבתם, ולא ישים מונעו מהם אלא התורה.

...לא אמר: 'לא יאמר אדם אי אפשי להרוג את הנפש, אי אפשי לגנוב... אלא אפשי ומה אעשה' וכו', ואמנם הביא דברים כולם שמעיים: בשר בחלב, לבישת שעטנו ועריות. ואלה המצוות וכיוצא בהן הן אשר יקראו ה' 'חוקתי' אמרו: 'חוקים שחוקתי לך, ואין לך רשות להרהר בהם, ואומות העולם משיבין עליהן, והשטן מקטרג עליהן, כגון פרה אדומה ושעיר המשתלח'.

כמה תירוצים נאמרו כדי ליישב את דברי הרמב"ם הללו בשמונה פרקים עם הברייתא במסכת יומא.

אולם באמת הסתירה קיימת בין שני מקורות חז"ל עצמם: בין הברייתא ביומא (ומקבילתה בספרא לפרשת אחרי מות) לבין הספרא לפרשת קדושים.

נראה לנו שאין צורך בתירוצים, משום שהסתירה בין שתי ההגדרות הללו של איסורי עריות היא מהותית, ונובעת מקושי אמיתי בהגדרתם.

נמצא אפוא, כי ההבחנה בין חוקים ומשפטים אינה אלא מצד מקבלי התורה.

הבחנת התורה בין שני אלה נעשתה **מסיבות חינוכיות**, מחמת קשיי האדם בקיום המצוות, ומחמת הצורך לחזקו בקיומן של אותן מצוות שהוא תופס אותן כ'חוקים'.

כתוצאה מכל האמור הופך קו הגבול בין חוקים ומשפטים לדינמי גם במובן ההיסטורי:

הסכמה כללית בדור אחד ביחס למצווה מסוימת שהיא 'חוק', יכולה להשתנות בדור אחר, שבו מתגלה טעמה של אותה מצווה, והיא נכללת עתה בכלל המשפטים.

הדבר אפשרי אף בכיוון ההפוך:

שינוי תפיסות וטעמים במהלך הדורות יכול לגרום לכך שמצוות שטעמן היה ברור ופשוט בעיני דורות קודמים עומדות בדור אחר במבחן קטרוגן של אומות העולם, המצערות את ישראל על שתורתם אינה הולמת את רוח הזמן.

הרמב"ם והלל צייטלין בטעמים של איסורי עריות

הרמב"ם בספרו מורה הנבוכים כתב טעם זה באיסורי עריות שהן משום שאר בשר:

8. הרמב"ם בספרו מורה הנבוכים (חלק ג פרק מט)

איסור העריות - העניין בכלן למיעוט התשמיש ותיעובו, ולהסתפק ממנו במועט שבמועט... והעריות בכללותן כוללן עניין אחד... שכל אחת מהן מצויה עם האדם תמיד בביתו, והיא קלה להימצא לו וקרוב להשיגה, ואין טורח במציאתה... ואילו היה דין הערוה כדין הפנויה, כלומר שמותר לישא אותה ויהיה בה רק איסור היותה בלתי-נשואה, היו רוב בני האדם נכשלים בזנות עמהן תמיד. וכיוון שנאסרה ביאתן לגמרי והורתענו מכך בהרתעות חמורות... ושאין שום דרך לביאתן של אלו, הושג הביטחון מן הגישה אליהן, ובטלו ההרהורים בהן.

מעין טעם זה כבר כתב ראב"ע בקיצור בביאורו לפסוק ו:

9. ראב"ע בביאורו לפסוק ו

ובעבור שיצר לב האדם כבהמות, לא ייתכן לאסור כל הנקבות, והנה אסר כל הנמצאות עמו בכל עת.

אולם רמב"ן התקיף טעמים אלו וכתב (בביאורו לפסוק ו):

10. רמב"ן בביאורו לפסוק ו

וזה טעם חלוש מאוד, שיחייב הכתוב כרת על אלה בעבור הימצאן עמו לפעמים, ומתיר שיישא אדם נשים רבות למאות ולאלפים. ומה יזיק אם יישא את בתו לבדה כמותר לבני נח (סנהדרין נח ע"ב), ויישא שתי אחיות כיעקב אבינו, ואין לאדם נישואים הגונים כמו שישא את בתו לבנו הגדול ממנה, וינחילם בנחלתו ויפרו וירבו בביתו, כי הארץ לא תהו בראה לשבת יצרה (ישעיה מ"ה, יח). ואין בדינו דבר מקובל בזה, אבל כפי הסברא יש בעניין סוד מסודות היצירה...

נדלג עתה על פני כ-700 שנה, ונראה כיצד נימק הלל צייטלין הי"ד את איסורי העריות הללו:

11. הלל צייטלין באגרת האחת עשרה אל הנוער היהודי

אני תמה מה ראו אחדים מחכמי ישראל החשובים (כמו רמב"ם במורה נבוכים חלק ג, פרק מט) לבדות מלבם טעמים לאיסורי עריות, ואחרים אומרים (כמו רמב"ן, ויקרא י"ח, ו) שאת איסורי עריות ניתן להבהיר רק על פי סוד, שעה שהתורה עצמה מסבירה את טעמה האמתי בשפה ברורה ופשוטה.

התורה אומרת בפשטות: 'ערות אביך וערות אמך לא תגלה -

אמך הוא לא תגלה ערותה', 'ערות אשת אביך לא תגלה - ערות אביך הוא', 'ערות בת אשת אביך מולדת אביך - אחותך הוא לא תגלה ערותה', וכך כל שאר העריות כסדרן, כאשר המחצית השנייה של הפסוק מפרשת טעמה של מחציתה הראשונה. אם האישה היא אמך או אחותך וכיו"ב אסור לך לקיים אתה יחסי-מין. אם אתה מקיים קשרי מין עם אחותך או עם קרובה אחרת שהתורה מונה, אתה מעליב את **האחות** שבאחותך, אתה פוגע בכבוד הקרובה שבקרובת משפחתך.

אם אתה ניגש אל אישה מתוך תאוה ותשוקה מינית, לא ייתכן עוד שתתייחס אליה בכבוד האמתי והראוי לה. להתייחס אל אישה כלשהי בכבוד ובהוקרה עמוקה ובעת ועונה אחת לקיים עמה יחסי-מין, אלה הם, באמת, תרתי דסתר, אף על פי שבני-אדם אינם מוכנים להודות בכך.

אחדים מחכמי המוסר הבינו אך מעט עניין זה. היה זה טולסטוי שהבין אותו ביסודיות ולכל עומקו. עד שבא טולסטוי לא היה איש שראה בבהירות כזאת, עד כמה אין האהבה המינית הרגילה מאפשרת לכבד באישה את אישיותה. התשוקה המינית רואה באישה חפץ, אמצעי, שעשוע ולא אישיות, שלה חיים משלה ותשוקות משלה.

כאשר טולסטוי מלמד את האדם שלא יתייחס אל אישה מתוך הרהורי עברה ותאוה מינית, כאילו אמר לו לראות בכל אישה את אחותו. במקום שקיימת אהבת-אדם באשר הוא

אדם, אין מקום ליחסי-חטא ותאוה...

אילו רצינו להגשים בעקביות השקפה זו, כי אז לא היה מנוס אלא להגיע למסקנותיו של טולסטוי ב"קרייצרובה סונטה" שלו, אולם התורה אינה יכולה להגיע למסקנות כאלה, מפני שהן נגד החיים, והתורה - תורת חיים היא. על כן הפעילה התורה עיקרון זה בכל חומרנו רק במקום שיכלה להפעילו.

היא הפעילה אותו לגבי עריות. יראה האדם בקרובי משפחתו בני-אדם בלבד ולא אמצעי לסיפוק תאוותיו המיניות.

התורה רואה לפניו שלושה סוגים של קרובות-משפחה: ישנן קרובות שנאסרו כדי שלא לפגוע בכבוד אישיותן ('אמך הוא', 'אחותך הוא' וכו'), אחרות נאסרו, מפני שהאישיות של בני-אדם נוספים נפגעת על ידי כך ('ערות אביך הוא', 'שאר אביך הוא' וכו'), עוד אחרות נאסרו, מפני שיש בכך משום חטא הפוגע באישיותו של האדם עצמו ('ערותך הנה').

אחרי כל אישה שנאסרה, מטעימה התורה בשפה ברורה למדי את משמעות האיסור: 'אחותך הוא', 'שאר אביך הוא', 'ערותך הוא', כאילו אמרה: במקום שאתה חייב לקיים קשר ידידותי טהור, אסור לך לקיים יחסי-מין. למה, אם כן, לבקש טעמים בדויים מן הלב, כאשר התורה עצמה מבהירה את טעמה במילים קצרות, ברורות, פשוטות? כלום אין זה ברור, שזאת ורק זאת הייתה כוונת התורה? וכל אותם חצאי פסוקי, כפי שהובנו עד כה, כלום אין הם אלא חזרות שלא לצורך?

ישנו צד שווה בגישתם הבסיסית של הרמב"ם ושל הלל צייטלין, גישה אשר השפיעה על הטעמים שהם נתנו לאיסורי העריות:

שניהם מבטאים בדבריהם השקפה "אנטי-מינית" מובהקת, שניהם רואים בפעילותו המינית של האדם **דבר מגונה**.

גישה זו, לא ממקורות ישראל הקדמונים נשאבה - לא מן המקרא ולא מדברי חז"ל.

מולדת חוץ היא, פרי הפגישה של שני הוגים אלו עם תרבות המערב:

הרמב"ם, עם שורשיה של תרבות זו בכתבי אריסטו, והלל צייטלין, עם אחד ממייצגיה הנוצרים המאוחרים בתרבות הרוסית במאה הי"ט - לב טולסטוי.

כבר כאן אנו יכולים לשוב אל נושא עיונונו, אל חוקי העריות, ולומר שהללו מהווים חלק חשוב באותו ויסות תרבותי של הפעילות המינית.

אחד מחוקים אלו - איסור הנידה - עושה זאת בתחום הזמן שבו אפשרי הקשר המיני בין איש ואישה, ואילו רובם מגבילים את **האישים** הרשאים לקיים ביניהם קשר מיני.

אלא שהאדם, בהיותו בעל בחירה, יכול להשיל מעליו את המגבלות התרבותיות והחברתיות, ולהתמסר ליצר המיני ללא כל סייגים.

אף אז הוא פועל כאדם, שכן אורח חיים של פריצות מינית אמתית אינו קיים בטבע.

בקרב בעלי החיים שורר שעבוד קפדני לחוקיות שאינה נתונה לשינויים, ורק האדם בן חורין הוא לסלול את דרכו בתחום ההתנהגות המינית (כמו גם בתחומים אחרים).

בעשותו כן - **בהשילו מעליו במודע את תרבותו האנושית, את חוקי החברה, את מסורת אבותיו, את מצוות דתו - אין הוא פועל כחיה, ואינו במצב "חייטי", אלא הוא במצב ירוד ממנה**.

זאת, משום שאין דבר אשר יגן עליו מן ההרס העצמי ומן הירידה הכרוכה בפעילות מינית שלוחת רסן. **"כל מי שהוא להוט אחר בולמוס של עריות, סוף שמאכילים אותו מבשרו"**. כך הדבר במה שנוגע ליחיד.

אולם אף החברה האנושית בעלת בחירה היא, ואף היא יכולה לבחור בהסרת סייגים בתחום המיני, וביצירת חברה השקועה ב"בולמוס של עריות".

אז הופכת הפעילות המינית האנושית הבלתי-מרוסנת לכוח הרסני, שיש בו כדי לפרק חברה אנושית ולהביא עליה הרס פנימי וחיצוני גם יחד: **"בכל מקום שאתה מוצא זנות - אנדרלמוסיה באה לעולם"**.

דבר זה מודגם במקרא בכמה פרשות קשות, החל מדור המבול שהשחית את דרכו, דרך עונשה של סדום ועד לפרשת פילגש בגבעה, והוא כלול באיום התורה בפרשת העריות כי הארץ תקיא את יושביה אם ירצו בעריות.

נאה לסיים סעיף זה בדבריו של ד"ר הרווי גולדברג כי: **"יש אנתרופולוגים הרואים בטאבו על גילוי עריות אבן פינה של התרבות האנושית"**. אמירה זו תובן כראוי על פי המשך דברינו.

המשפחה האנושית

המשפחה האנושית היא אולי הישג התרבותי החשוב ביותר של המין האנושי בתחום חיי החברה ובתחום הוויסות התרבותי של הפעילות המינית.

היא אינה דומה לשום קשר קבוע אחר בין זכר לנקבה הקיים בין בעלי החיים.

קיומה וההשתייכות אליה אינם כפויים באופן טבעי על האדם, אלא הם תלויים בהכרעתו החופשית. השותפות בין מרכיביה אינה דבר אוטומטי אלא היא מותנית במאמץ אנושי מתמשך ומורכב.

באמת, קשה להבין כיצד נתקבלה גישה כזו על לבם של רוב חכמי ישראל בימי הביניים, כאשר כתבי הקודש כוללים בתוכם ספר כשיר השירים, ומדרשי חז"ל מבטאים בדרך כלל גישה שונה בתכלית.

כיוון שגישתם הבסיסית הזו של הרמב"ם ושל צייטלין אינה מקובלת על בן דורנו, נראה שאף הטעמים שנתנו לאיסורי העריות אינם תקפים עוד לגביו. ובכל זאת, יש בדבריהם פתח לדיון נוסף.

בין האדם לבין בעלי החיים

כמו בתחומים נוספים, הפעילות המינית קיימת אצל האדם כשם שהיא קיימת אצל בעלי החיים. דבר זה הודגש לגנאי הן בדברי אריסטו והן בדברי ההולכים בעקבותיו בין חכמי ישראל בימי הביניים.

אולם הדימוי שדימה אריסטו את הפריצות האנושית לתכונה חייטית, ודברי הרמב"ם כי במעשים הנגזרים מחוש המישוש אין מאומה מן האנושיות - בזאת לא צדקו.

אצל בעלי החיים קיים ויסות טבעי של פעילותם המינית, ופעילות זו מתקיימת אצלם מכוחם של אינסטינקטים הטבעיים בהם מלידה. לא כך המצב אצל האדם.

הבה נבאר את דברינו: אצל בעלי החיים מושפעת הפעילות המינית ממחזוריות הורמונלית של הנקבה - דהיינו ממצבי הייחוס שלה במחזוריות קבועה. אולם אצל האדם אין הפעילות המינית מוגבלת בטבע לזמן מסוים הקשור למחזור הנקבה.

דפוסי הקשר המיני בין זכרים לנקבות אצל בעלי החיים (-) קשר קבוע בין זכר לנקבה, קשר מזדמן, זכר העומד בראש עדר נקבות ועוד) קבועים ועומדים בכל מין של בעלי חיים, כחלק מן המבנה הגנטי של אותו המין.

לא כך הוא אצל האדם: דפוסי הקשר בין זכר לנקבה אינם מוכתבים לו מכוחו של איזה צופן גנטי.

שחרור זה של האדם משעבוד למחזוריות טבעית קשוחה ולדפוסי קשר מיני כפויים, מה הוא אומר לאדם?

התשובה אינה פשוטה: האדם בן חורין הוא לעצב את דפוסי התנהגותו המינית, הן לטובה והן לרעה.

התרבות האנושית שנוצרה בחברה האנושית במהלך דורות רבים, היא המשמשת תחליף אנושי בחירי לוויסות הביולוגי הכפוי על בעלי החיים ביחס להתנהגותם המינית.

כאן ניכרת מעלתו של האדם על פני בעלי החיים:

הוא בבחירתו, ביצירתו התרבותית והחברתית, במחשבתו המשפטית והמדעית, בהבנתו הפסיכולוגית והדתית - יצר דפוסי קשר בין גברים לנשים, ויצר סייגים לפעילות המינית, כאלו ההולמים את תפיסותיו ואת צרכיו הרבגוניים כיצור חושב חברתי.

כמו כל פעילותו הביולוגית של האדם, אף **הפעילות המינית שלו יכולה להתרומם למעשה אנושי רב ערך המבדילו מבעלי החיים כאשר היא נעשית כחלק מתרבותו האנושית, כחלק מהיותו אדם בעל בחירה**.

ניתן להראות הבדלים רבים ועמוקים נוספים בין המשפחה האנושית למקבילה כביכול שישנה לה בעולם החי (בעיקר בין הציפורים), אך נסתפק בעוד הבדל אחד: המשפחה האנושית היא רב-דורית: שלושה ארבעה דורות משתייכים בו-זמנית למסגרת המשפחתית הרחבה, מכירים אלו את אלו ובעלי זיקה הדדית רבגונית.

בעולם החי, כידוע, זוכים הצאצאים הישירים לטיפול במשך זמן מה, ואחר כך עוזבים הם את קן הוריהם לבלי שוב.

אין ההורים מכירים עוד את בניהם, וודאי שלא את הדור השלישי.

החיים במסגרת המשפחתית הם החיים שמייעדת התורה לאדם (בראשית ב', כה): "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו, והיו לבשר אחד".

המסגרת המשפחתית מוקפת במערכת שלמה של מצוות המסדירות אותה ומגינות על קיומה הראוי.

איסורי העריות הם הצד הנגיבי של קיום המשפחה ושל חיובה.

קיום המשפחה מבחינה ביולוגית ופסיכולוגית כאחת מחייב את ריסון הפעילות המינית בתוכה וצמצומו לאיש ולאשה הנשואים זה לזה, שהם יסודה של המשפחה.

ללא חוקי העריות לא היה קיום למשפחה האנושית.

דבר זה הובהר על ידי אחד מחשובי האנתרופולוגים החברתיים במאה העשרים, ב' מאלינובסקי:

12. האנתרופולוג החברתי ב' מאלינובסקי

בכל תרבות אנושית אנו מוצאים קודם כול שיטות מוגדרות היטב של טאבו, המפרידות בקפדנות בין שני המינים של קבוצות שלמות ואינו מאפשר התקשרות ביניהם. האיסור החשוב ביותר מונע כל אפשרות של נישואין בין קרובים של אותה משפחה... החוק השני בחשיבותו לטאבו של איסורי עריות הוא איסור ניאוף (- 'אשת איש'). בעוד הטאבו הראשון מטרתו לשמור על המשפחה, שומר השני על הנישואין.

צדק אפוא הרמב"ם בנמקו את טעם איסורי העריות בכך ש"כל אחת מהן מצויה תמיד בביתו" של האדם, וחשובה הבחנתו הפסיכולוגית כי "כיוון שנאסרה ביאתן לגמרי והורתענו מכך בהרתעות חמורות... שאין שום דרך לביאתן של אלו, הושג הביטחון מן הגישה אליהן ובטלו ההרהורים בהן".

צדק גם הלל צייטלין ברגישותו למה שמפורש בתורה בנימוק כל ערוה וערוה "אמך הוא" "אחותך הוא" וכדומה.

אלא שלפי מה שביררנו כאן, טעם אחר לכך ממה שנתנו הם.